

Maria BRAGHIȘ

dr., Direcția Generală Educație, Tineret și Sport
Chișinău

Noile educații din perspectiva parteneriatului școală-familie-comunitate

CZU 37.018 | doi.org/10.5281/zenodo.20011525

Rezumat: Educația de calitate este un scop primordial al învățământului din Republica Moldova. În ultimele decenii întâlnim tot mai frecvent termenul „noile educații”, consacrat de UNESCO încă în anii '70. Scopul noilor educații este formarea unui individ autonom, empatic, responsabil și capabil să se adapteze permanent la schimbare. În contextul parteneriatului școală-familie-comunitate, noile educații

promovează colaborarea, voluntariatul și implicarea civică. Numai printr-un parteneriat autentic și durabil educația își poate atinge scopul suprem: formarea unei generații pregătite pentru viață, responsabilă față de sine, de ceilalți și de mediul înconjurător.

Cuvinte-cheie: noile educații, valori, școală, familie, comunitate, actori educativi, parteneriat, educații transversale, personalitate.

Abstract: Quality education is a primary goal for the educational system of the Republic of Moldova. The term “new forms of education”, introduced by UNESCO in the 1970s, has been increasingly used in recent decades. The aim of these new forms of education is to shape an autonomous, empathetic, and responsible individual, capable of continuously adapting to change. Within the framework of the school-family-community partnership, new forms of education promote collaboration, volunteerism, and civic engagement. Only through an authentic and lasting partnership can education achieve its ultimate goal: forming a generation prepared for life and responsible toward oneself, others, and the surrounding environment.

Keywords: new forms of education, values, school, family, community, educational actors, partnership, transversal education, personality.

În ultimele decenii, oferirea unei educații de calitate este o prioritate a învățământului din Republica Moldova. Noul cadru de referință al Curriculumului Național [1], denumit *Un curriculum axat pe valori pentru învățare autentică*, reflectă aspirațiile elevilor de a-și forma și dezvolta noi cunoștințe, abilități și valori esențiale pentru viitorul lor ca cetățeni instruiți și informați.

Valorile promovate prin Curriculumul Național derivă din Constituția Republicii Moldova, Codul educației, fiind cele consacrate la nivel european și global, specificate inclusiv în Busola de învățare 2030. Aceasta include șapte elemente: fundamentele de bază, competențele transformatoare, agentivitatea elevilor/co-agentivitatea, cunoștințele, competențele, atitudinile și valorile pentru 2030, precum și ciclul de dezvoltare a competențelor anticipare-acțiune-reflecție. Acestea au fost selectate în baza următoarelor caracteristici: *generalitatea* – trăinicia valorilor; *relevanța* – semnificația raportată la sistemul de valori stipulat în documentele menționate; *valabilitatea* – raportată la idealul educațional și la cerințele societății; *volumul* – raportat la finalitățile educaționale stabilite de Codul educației; *gradualitatea* – raportată la semnificația pentru profilul de formare al absolventului; *polaritatea* – raportată la capacitatea de a atenua sau de a reduce impactul nonvalorilor.

Curriculumul Național se axează pe formarea interconexă a următoarelor categorii de valori: *valori personale*, *valori sociale*, *valori naționale* și *valori general-umane* [1, pp. 9-10].

Categorii de valori	Semnificația categoriilor de valori
Valori personale	Demnitatea, respectul de sine, sănătatea, libertatea, integritatea, responsabilitatea și perseverența
Valori sociale	Norme și principii împărtășite de către membrii unei societăți, cum ar fi: demnitatea, dreptatea, democrația, echitatea, egalitatea, toleranța, onestitatea, compasiunea, activismul civic, solidaritatea

Valori naționale	Principii, credințe și idealuri ce reflectă identitatea, cultura și istoria neamului: unitatea și identitatea, respectul pentru limba română, pentru tradiții și cultura națională, diversitatea și dialogul cultural, patriotismul, angajamentul față de binele comun, respectul pentru simbolurile naționale și valorile fundamentale ale țării
Valori general-umane	Comportamentul și relațiile dintre oameni, indiferent de cultură, religie sau context geografic, promovează respectul, înțelegerea și colaborarea la nivel personal, național, european și global. Factorii educaționali vor susține elevii în procesul de interiorizare a următoarelor valori general-umane: pacea, adevărul, binele, frumosul și mentalitatea globală.

Societatea contemporană se află într-un proces de schimbare accelerat, determinat de progresul tehnologic, de globalizare și de diversitatea culturală. În acest context, educația nu se mai limitează la transmiterea de cunoștințe, ci devine un proces complex, orientat spre formarea competențelor de viață.

Termenul *noile educații* a fost consacrat de UNESCO în anii '70, ca răspuns la nevoia de a adapta educația la provocările emergente ale lumii moderne. Conform documentelor UNESCO [2], acestea nu înlocuiesc disciplinele tradiționale din planul-cadru, ci le completează, vizând dezvoltarea unor competențe transversale.

Acest termen este întâlnit tot mai des în ultimele decenii pentru a desemna acele domenii educaționale emergente care depășesc curriculumul tradițional. Ele urmăresc să dezvolte competențe transversale și valori universale, esențiale pentru cetățeanul secolului al XXI-lea.

În cadrul Curriculumului Național sunt promovate următoarele materii noi (Tabelul 2), care vor constitui răspunsuri la problematica lumii moderne [1].

Domeniile ce reprezintă noile educații	Semnificația domeniilor ce reprezintă noile educații
<i>Educația pentru pace</i>	Dezvoltă atitudini de toleranță, de rezolvare pașnică a conflictelor, empatie, respect pentru diversitate.
<i>Educația ecologică</i>	Cultivă responsabilitatea față de mediul înconjurător, dezvoltă comportamente sustenabile.
<i>Educația pentru drepturile omului</i>	Promovează respectul pentru demnitatea umană și egalitate.
<i>Educația pentru democrație și cetățenie activă</i>	Formează cetățeni implicați, responsabili, capabili să participe la viața comunității.
<i>Educația interculturală</i>	Favorizează dialogul între culturi, acceptarea diversității etnice și religioase.
<i>Educația pentru sănătate și viață activă</i>	Promovează un stil de viață echilibrat, prevenirea comportamentelor de risc.
<i>Educația digitală/media</i>	Dezvoltă competențe digitale, gândire critică și responsabilitate în mediul online.
<i>Educația economică și financiară</i>	Formează comportamente raționale în utilizarea resurselor și în înțelegerea mecanismelor economice.
<i>Educația pentru egalitatea de gen și incluziune socială</i>	Promovează respectul, șansele egale și combaterea discriminării.
<i>Educația pentru dezvoltare durabilă</i>	Îmbină dimensiunile socială, economică și ecologică ale progresului uman.

Domeniile ce reprezintă *noile educații* se completează reciproc și contribuie la formarea unui profil de absolvent adaptat realităților și valorilor societății contemporane.

Scopul *noilor educații* este formarea unei personalități autonome, empatică, responsabile și capabile de adaptare permanentă la schimbare. În vederea realizării acestui, este necesară integrarea *noilor educații* într-o disciplină care poate fi realizată prin câțiva pași importanți:

1. Identificarea *noilor educații* relevante pentru disciplina respectivă.
2. Contextualizarea conținuturilor prin ajustarea curriculumului existent.
3. Proiectarea activităților interdisciplinare.
4. Abordarea conținuturilor tematice în cadrul lecțiilor.
5. Aplicarea metodelor de învățare interactivă.
6. Integrarea în evaluare. (Evaluările trebuie să includă și materii din *noile educații*.)
7. Elaborarea resurselor educaționale adecvate [1, p. 30].
8. Integrarea în viața reală a situațiilor de învățare autentice.

Analizând actele normative (Constituția Republicii Moldova, Codul educației, Cadrul de referință al Curriculumului, Curriculumul Național și strategiile Ministerului Educației și Cercetării), observăm că *noile educații* sunt integrate ca educații transversale, fiind abordate prin conținuturile tuturor disciplinelor școlare. Ele susțin obiectivele Educației pentru dezvoltare durabilă (ODD) și ale Agendei ONU – 2030.

Conceptul de *noile educații* impune o abordare integrată, bazată pe colaborarea dintre școală, familie și comunitate.

În contextul parteneriatului școală-familie-comunitate, *noile educații* promovează colaborarea, voluntariatul și implicarea civică.

Evoluția parteneriatului educațional școală-familie-comunitate a marcat începutul unei noi etape de colaborare între părinți, învățători, agenți educativi comunitari, care are ca scop formarea și dezvoltarea integrală a personalității elevului.

În temeiul analizei lucrărilor unor cercetători reprezentativi în domeniul științelor educației (C. Narly, C. Cucoș, I. Bontaș, S. Cristea, L. Cuznețov, T. Callo etc.), s-a stabilit că parteneriatul școală-familie-comunitate cunoaște o amploare deosebită. Acesta se diversifică și se interconectează, fiind completat constant de noi forme de colaborare, care îi imprimă un caracter sistemic și sistematic. În contextul dat, considerăm că parteneriatul educațional reprezintă un fenomen sociouman și un proces pedagogic de colaborare între actorii sociali, care susțin eforturile

instituției de învățământ și ale familiei, contribuind la formarea integrală a personalității elevului, asigurând eficiența inserției sociale a acestuia [4]. Inițiativele pot veni din partea oricărui actor social. Este important ca instituția de învățământ, prin intermediul specialiștilor săi calificați, să devină un centru de coordonare, ghidare și monitorizare a activităților partenerilor educaționali. Aceasta are rolul de a direcționa acțiunile comune către aspectele ce necesită intervenții de tip educativ, economic, corecțional, cultural etc.

Părinții se conformează anumitor cerințe înaintate de instituția de învățământ, iar aceasta ține cont de exigențele rezonabile ale familiei. Ca urmare, educația copilului este mai diferențiată și mai eficientă, iar calitatea ei sporește.

Între familie și școală au existat permanent relații de colaborare vizând creșterea și educația copiilor. Filosoful antic Platon considera că educația trebuie să se facă în afara familiei, fiind preluată de către comunitate. De asemenea, filosoful grec Aristotel pleda pentru o responsabilitate comună a familiei și a comunității (statului) în ceea ce privește educația copiilor [3].

În Evul Mediu, educația maselor se realiza prin intermediul Bisericii, dar și prin diversele forme ale creației populare orale, care contribuiau la exersarea minții, la formarea morală și la cultivarea gustului pentru frumos [6].

Perioada Renașterii este semnificativă prin faptul că pune accent pe educația intelectuală, morală, estetică și fizică – dezvoltarea armonioasă a personalității. J. A. Comenius era de părerea că aplicarea principiilor didactice și a metodelor de instruire devine cu adevărat eficientă doar atunci când actorii educaționali își unesc forțele în formarea tinerei generații. În acest context, susținătorii ideilor pedagogului ceh (J. Locke, J. H. Pestalozzi, J. F. Herbart, H. Spencer) pledează pentru valorificarea principiilor învățământului formativ și pentru educația în familie, considerată pilonul dezvoltării forțelor intelectuale, morale și fizice ale copiilor. Filosoful german I. Kant își concentra atenția asupra explicării conținutului și a funcționalității educației, a formării personalității prin colaborarea între familie, școală și comunitate. Sociologul francez E. Durkheim pune un accent aparte pe educația morală a tinerei generații, obiectul și sursa moralității fiind societatea.

Conform concepției lui Gh. Asachi, părinții sunt primii învățători ai copilului. Obligația acestora este de a-și educa copilul. Gh. Lazăr afirma că familia este primul nucleu, unde începe procesul de formare a individualității copilului, pe care trebuie să-l continue școala, iar Sp. Haret susținea că, în primul

rând, școala are, pe lângă rolul instructiv, un mare rol educativ. I. Găvănescul în raportul educație-instrucție pe prim-plan situa educația și colaborarea școlii cu familia.

Reprezentantul pedagogiei personaliste, C. Narly, s-a pronunțat cu claritate și substanțialitate asupra parteneriatului educațional. Acesta considera că în societate există un ideal educativ permanent: personalitatea. Ținând cont de necesitățile societății și de particularitățile procesului educațional, axând educația pe colaborare și parteneriat, școala urmează să lucreze la educația părinților, așa încât statul să găsească în aceștia un bun sfătuitor și chiar o opoziție puternică, dar luminată, afirmă pedagogul [7].

Începând cu anii '60-'70 ai secolului trecut, școala tot mai mult apelează la sprijinul părinților și al altor actori comunitari în formarea copiilor.

Procesul de colaborare cu părinții și agenții educativi comunitari contribuie la atingerea scopului proiectat, așteptat de familie: integrarea socială optimă a tinerei generații.

Rolul școlii în promovarea *noilor educații* este nucleul procesului de formare. Școala este locul unde elevii dobândesc nu doar cunoștințe, ci și valori, atitudini și comportamente. Prin parteneriate cu instituții culturale, ONG-uri și organizații locale, aceasta poate crea contexte de învățare autentică, care dezvoltă competențele transversale.

Școala este principalul spațiu de învățare organizată și sistematică. În promovarea *noilor educații*, acestea are următoarele responsabilități:

- *Integrarea în curriculum*: introducerea *noilor educații* în planurile-cadru și programele școlare, fie ca discipline opționale, fie prin abordare interdisciplinară.
- *Aplicarea metodelor moderne de predare-învățare-evaluare*, care stimulează implicarea elevilor: învățarea prin proiecte, studii de caz, simulări și jocuri de rol.
- *Utilizarea în cadrul lecțiilor a resurselor digitale*: platforme educaționale, aplicații interactive, laboratoare virtuale etc.
- *Colaborarea cu specialiști din diferite domenii*, pentru a susține ateliere și prezentări, astfel sporește profesionalismul cadrelor didactice.

O școală care promovează activ *noile educații* devine un centru de inovare pedagogică și un model pentru comunitate.

În contextul provocărilor actuale (digitalizare, diversitate, incluziune, competențe pentru secolul XXI), școala nu poate funcționa izolat, de una singură – familia și comunitatea trebuie să fie parteneri reali în procesul educațional.

Familia este primul și cel mai important factor

de educație. Implicarea acestora în diverse activități, susținerea proiectelor extracurriculare, comunicarea constantă cu cadrele didactice sporește eficiența învățării. Familia are, pe lângă rolul de sprijin emoțional și material, și pe cel de model de comportament responsabil, adaptat realităților societății contemporane.

La rândul ei, comunitatea locală oferă resurse valoroase pentru educație: biblioteci, muzee, biserică, centre culturale, organizații civice, medii de afaceri etc. Comunitatea, fiind un spațiu de învățare extins, în colaborare cu școala și cu familia, poate oferi elevilor experiențe utile, voluntariat, ateliere tematice și campanii de conștientizare. Astfel, educația devine un proces deschis, conectat la nevoile reale ale societății.

Pentru ca *noile educații* să fie eficiente, este esențială o colaborare reală între școală, familie și comunitate. În acest parteneriat, școala reprezintă centrul de coordonare a procesului instructiv-educativ, familia constituie primul mediu de formare, unde copilul învață prin model, comunicare și atașament, iar comunitatea contribuie la acest parcurs prin resurse, experiență profesională și modele de implicare civică.

Un parteneriat activ între aceste trei entități asigură coerența actului educațional, prevenind eventualele contradicții între valorile promovate în mediul familial, școlar și cel public.

Cercetările recente indică faptul că elevii petrec aproximativ 20% din timp la școală, restul în familie și comunitate [9]. Prin urmare, o colaborare eficientă între școală, familie și comunitate contribuie la obținerea unor rezultate academice bune, la facilitarea incluziunii sociale și la formarea unor cetățeni responsabili.

Așadar, parteneriatul dintre cele 3 entități presupune următoarele responsabilități: școala își asumă rolul de coordonator între familie și comunitate; familia, un factor activ, este implicată în luarea de decizii privind educația copilului, participă la activitățile școlare/comunitare, iar comunitatea sprijină procesul de învățare prin resurse, demersuri extracurriculare și colaborări la nivel local.

Pentru a-și forma competențele necesare, elevul are nevoie nu doar de sala de clasă, ci și de un mediu de învățare extins: casa, comunitatea și spațiul digital. În acest sens, parteneriatul școală-familia-comunitate creează un ecosistem favorabil formării și dezvoltării personalității elevului.

De exemplu, în cazul copiilor cu cerințe educaționale speciale (CES), comunicarea școală-familie-comunitate devine crucială pentru adaptarea, susținerea și incluziunea acestora. Un proiect al CCF Moldova a vizat anume crearea unor platforme comune de comunicare între școală și familie pentru copii cu CES.

Cu regret, în țara noastră, parteneriatul școală-fa-

milie-comunitate are, în principiu, încă un caracter tradițional: școala „predă/transmite”, familia „susține”, iar comunitatea „ajută/intervine ocazional”. Mai există bariere de comunicare, de implicare reală a părinților, de responsabilizare a fiecărui actor educativ. Totodată, accesul limitat la resurse, necesitatea formării continue a cadrelor didactice și a părinților, precum și deficiențele de infrastructură constituie obstacole majore în realizarea unui parteneriat autentic.

Pentru includerea eficientă a *noilor educații* în procesul educațional, este necesară dezvoltarea competențelor digitale ale membrilor familiei, implicarea comunității în proiecte aplicative și, esențial, formarea unor mentalități moderne, adaptate schimbărilor sociale.

Propunem câteva strategii practice de implementare a parteneriatului educațional:

1. Crearea de platforme de comunicare constantă între școală, familie și comunitate (portaluri online, workshop-uri, forumuri de discuții).
2. Implicarea părinților ca parteneri activi în procesul decizional, în planificarea activităților și în proiecte extracurriculare.
3. Organizarea de evenimente comune cu impact social, utile elevilor (proiecte comunitare, ateliere tematice, activități de voluntariat).
4. Formarea continuă a cadrelor didactice și a părinților în domenii precum tehnicile de comunicare, utilizarea noilor tehnologii și educația bazată pe competențe de viață.
5. Valorificarea resurselor locale prin stabilirea de parteneriate cu ONG-uri, mediul de afaceri și autoritățile publice locale.
6. Monitorizarea și evaluarea periodică a parteneriatului, pentru a identifica bunele practici și dificultățile, integrând constant feedbackul elevilor, al părinților și al membrilor comunității.

În contextul *noilor educații*, se impune dezvoltarea competențelor digitale ale membrilor familiei, implicarea comunității în proiecte aplicative și cultivarea unor viziuni moderne asupra învățării.

Aceste noi dimensiuni educaționale reprezintă un răspuns la nevoia de adaptare și de progres într-o eră a globalizării și a digitalizării. Implementarea lor eficientă depășește atribuțiile exclusive ale școlii, necesitând participarea activă a familiei și a comunității. Numai printr-un parteneriat autentic și durabil, educația își poate atinge scopul suprem: formarea unei generații pregătite pentru viață, responsabile față de sine, față de ceilalți și față de mediul înconjurător.

Efectele unui parteneriat autentic privind realizarea *noilor educații* ar fi: creșterea motivației elevilor

pentru învățare și dorința de a învăța; reducerea riscului de abandon școlar; sporirea responsabilității elevilor pentru învățare și pentru alte activități din cotidianul acestora; formarea-dezvoltarea competențelor de viață; crearea unei culturi a colaborării; creșterea/consolidarea încrederii în instituțiile educaționale din comunitate.

Un parteneriat bazat pe respect, pe comunicare și pe responsabilitate sprijină realizarea *noilor educații* într-o lume ce se află în continuă transformare. Acesta se construiește prin conexiuni adevărate, vii, dintre copii, părinți, cadre didactice și actorii educativi din comunitate. Astfel, educația devine un proces de formare integrată, capabil să satisfacă cerințele unei societăți democratice și durabile, mereu în schimbare.

În concluzie: *Noile educații* răspund unei nevoi reale: formarea unor tineri adaptați lumii moderne. Școala, familia și comunitatea trebuie să acționeze convergent pentru: crearea unui cadru comun de obiective educaționale; stabilirea unor canale eficiente de comunicare; implementarea de proiecte colaborative; susținerea permanentă a dezvoltării profesionale a cadrelor didactice. Doar prin realizarea unui parteneriat autentic, bazat pe încredere și responsabilitate comună, putem asigura o educație completă, relevantă și de calitate.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Cadrul de referință al Curriculumului Național, Ministerului Educației și Cercetării al Republicii Moldova, aprobat prin Ordinul ministerului nr. 1272 din 23 iulie 2025.
2. UNESCO. Rethinking Education: Towards a Global Common Good. Paris: UNESCO Publishing, 2015.
3. Aristotel. Politica. Științe politice. Oradea: Antet, 1996. 285 p.
4. Braghiș M. Parteneriatul școală-familie-comunitate în treapta învățământului primar. Ghid metodologic. Chișinău: CEP USM, 2013. 188 p.
5. Comenius I.A. Didactica Magna. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1970. 356 p.
6. Cuznețov L., Zaharia M. Fundamente și strategii de valorificare a relației școală-familie-comunitate în contextul formării imaginii instituției de învățământ în mediul rural. În: *Studia Universitatis*, nr. 5 (35), 2010, pp. 25-29.
7. Narly C. Pedagogie generală. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1996. 289 p.
8. Rădulescu E., Țarcă A. Școala și comunitatea. Ghid pentru profesori. București: Humanitas Educațional, 2005, p. 263.
9. ibn.idsi.md